

**TALOUSARVION 2027 JA
TALOUSSUUNNITELMAN 2028-2029
LAADINTAOHJE**

Sisällys

1	Aikataulu	3
2	Talousarviolaadinnan lähtökohdat	3
2.1	Kuluva vuosi ja tiedossa olevat muutokset	4
2.2	Tulorahoituksen kehitys	4
2.3	Kustannusten kehitys	4
3	Kunnanhallituksen ohjeet talousarvion laatimiseksi	5
3.1	Käyttötalous	5
3.2	Investoinnit	6
3.3	Rahoituslaskelma	6
4	Talousarvion rakenne ja sisältö	6

1 AIKATAULU

Talousarvion valmistuminen edellyttää kuntakonsernilta yhteisen aikataulun noudattamista. Aikataulu on laadittu siten, että valtuustolla on mahdollisuus saada talousarvion valmistelutilanteesta riittävät tiedot kunnan taloudellisesta näkymästä ennen vuoden 2027 veroprosenteista päättämistä.

Elokuu

10.8.2026	Kunnanhallitus antaa talousarvion laadintaohjeen Talousarvion valmistelu käynnistyy toimialoilla - Tilinpäätösten 2024 ja 2025 ja kuluvan talousarviovuoden 2026 analysointi - Talousarviovuosien 2026 ja 2027 sekä suunnitelmavuosien 2028–2029 toiminnallisten muutosten huomioiminen - Talousarviovuoden 2027 investointien tarveselvitykset toimialoittain
17.8.2026	Tukipalvelut: Tietohallinto
24.8.2026	Tukipalvelut: Kirjanpito, palkanlaskenta
31.8.2026	Tukipalvelut: Kiinteistöpalvelut (siivous, ruoka ja kunnossapito) ja vuokrat

Syyskuu

18.9.2026 viikot 39–40	Investointien määräraha- ja tuloarviotarpeet perusteluineen tekniselle toimelle Lautakunnille lähtevien talousarvioesitysten, sanallisten tavoitteiden ja investointitarpeiden käsittely kunnanjohtajan kanssa. Kunnanjohtaja antaa ohjeet jatkovalmistelulle.
---------------------------	---

Lokakuu

9.10.2026	Talousarvioesitykset käsitelty lautakunnissa
26.10.2026	Kunnanhallituksen talousarviopäivä: talousarvion ensimmäinen käsittely

Marraskuu

2.11.2026	Valtuuston iltakoulu talousarviosta ja veroprosenteista
9.11.2026	Kunnanhallituksen esitys veroprosenteista
16.11.2026	Valtuuston päätös veroprosenteista
30.11.2026	Kunnanhallituksen talousarvioesitys

Joulukuu

7.12.2026	Valtuuston päätös talousarviosta
14.12.2026	Kunnanhallitus antaa talousarvion täytäntöönpano-ohjeet

Tammikuu

31.1.2027	Käyttösuunnitelmat hyväksytty toimialoittain
-----------	--

2 TALOUSARVIOLAADINNAN LÄHTÖKOHDAT

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Joroisten kuntastrategian päästrategia on:

- Vakaalla ja muutoksiin sopeutuvalla kuntataloudella mahdollistamme laadukkaat palvelut ja edistämme elinvoimaa
- Vahvistamme kunnan elinvoimaa ja teemme yhteistyötä Keski-Savossa
- Asukkaat ja kunnan henkilöstö voivat hyvin, erityisesti panostamme lapsiin ja nuoriin
- Hyvinvointia saamme luonnosta, liikunnasta ja kulttuurista

2.1 KULUVA VUOSI JA TIEDOSSA OLEVAT MUUTOKSET

Kuluva tilikausi on toukokuun taloustietojen perusteella kunnan ja vesilaitoksen osalta noin 1,7 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Kuluvan vuoden odotetaan myös päättyvän positiiviseen tulokseen erityisesti Joroisten Vuokrakiinteistöt Oy:lle luovutettujen toimitilojen luovutusvoittojen vuoksi, koska alaskirjaukset kohdistuivat jo vuodelle 2025.

Keski-Savon työllisyysalueella valmistellaan aiheuttamisperusteista kustannustenjakoa, ja uuden kustannustenjakomallin on tarkoitus tulla käyttöön vuoden 2027 alusta alkaen. Osittain aiheuttamisperusteista laskutusta on otettu käyttöön jo vuoden 2026 aikana.

Kunta rahoittaa osittain perustoimeentulotuen kustannuksia. Vuoden 2029 alusta alkaen kustannuksia esitetään laskutettavaksi reaaliaikaisemmin nykyisen kahden vuoden viiveen sijaan. Tällä hetkellä perustoimeentulotuen kustannukset huomioidaan osana valtionosuusjärjestelmää. Lausuntokierroksella olevan luonnoksen mukaan muutoksen ei pitäisi aiheuttaa päällekkäisiä kustannuksia kunnille.

Vuoden 2026 alusta rakennusvalvonta siirtyi Keski-Savon rakennusvalvonnan järjestämäksi ja kunnan maahanmuutto- sekä ei-lakisääteiset työllisyyspalvelut Keski-Savon työllisyysalueen järjestettäväksi. Lisäksi käynnissä on muutosprosessi kunnan talous- ja palkkahallinnon siirtämiseksi Wakaus Keski-Savon tilipalvelut Oy:lle. Muilta osin palvelutuotannossa ei ole tiedossa merkittäviä muutoksia.

2.2 TULORAHOITUKSEN KEHITYS

Kuntaliiton 25.6.2026 julkaiseman ennakkollisen valtionosuuslaskelman mukaan kunnan valtionosuusmaksatus olisi vuonna 2027 yhteensä 3,5 miljoonaa euroa, ja ennakkollisen laskelman perusteella valtionosuuksissa on hienoista laskua kuluvaan vuoteen nähden. Ennakkollinen valtionosuuslaskelma ei huomioi OKM:n valtionosuusperusteissa tapahtuvia muutoksia.

Kuntien valtionosuuksia on leikattu kuluva hallituskauden aikana sekä suurin leikkauksin että indeksijarrulla. Uusista leikkauksista ei tällä hetkellä ole tietoa. Valtionosuusuudistus kariutui syksyllä 2025 eikä valtionosuusjärjestelmään ole tiedossa merkittäviä muutoksia suunnitelmakaudella. Lausuntokierroksella on hallituksen esitys, jossa kunnan maksuosuus perustoimeentulotuen kustannuksista laskutettaisiin kunnilta reaaliaikaisesti vuodesta 2029 alkaen, kun nyt ne vähennetään valtionosuuksista kahden vuoden viiveellä. Muutoksen on tarkoitus olla kustannusneutraali. Julkisen talouden heikko tila luo edelleen epävarmuutta kuntatalouteen ja tulorahoitukseen. Valtiontalouden tasapainotustoimet voivat johtaa kuntataloudessa negatiivisiin taloudellisiin vaikutuksiin.

Kuntaliiton kesäkuussa 2026 julkaiseman veroennustekehikon perusteella kunnan verotulot olisivat suunnitelmakaudella kasvusuuntaiset, mutta verotulojen arvioitu taso on laskenut edellisen talousarvioitaadinnan tasosta. Vuoden 2027 verotulot ovat ennustekehikon perusteella 10,92 milj. euroa. Vuonna 2028 verotulojen arvioidaan olevan 11,14 milj. euroa ja vuonna 2029 11,42 milj. euroa. Odotettavissa on, että kunnan kiinteistöverotulot kehittyvät veroennustekehikkoa suotuisammin kuluvaan vuonna valmistuvan aurinkovoimalan vuoksi.

Valtionosuudet ja veroennusteet tarkentuvat ja päivittyvät valtion talousarvion valmistelun yhteydessä, ja lopullisessa talousarviossa käytetään uusimpia saatavilla olevia tietoja.

2.3 KUSTANNUSTEN KEHITYS

Suomen Pankki ennakoi 12.6.2026 julkaisemassaan ennusteessaan inflaation nousevan kuluvaan vuonna 2,4 prosenttiin energian hintojen nousun vuoksi ja tämän jälkeen vuosina 2027-2028 inflaatiotason arvioidaan olevan noin 1,7 prosenttia. Ennuste perustuu tilannekuvaan, jossa energian hintojen nousun arvioidaan jäävän verrattain lyhytaikaiseksi.

Kunta-alan työehtosopimus on voimassa 1.6.2025-29.2.2028. Vuodelle 2027 on sovittu seuraavat korotukset: 1.4.2027 yleiskorotus 2,00 %, paikallinen järjestelyerä 0,40 % ja kehittämisohjelmaerä 0,40 %. Vuoden 2027 korotukset voivat kuitenkin muuttua ns. perälautaratkaisun myötä. Mikäli Teknologiateollisuuden työehtosopimus irtisanotaan, kunta-alan sopimuksissa seurataan vuoden 2027 osalta tilalle tulevia sopimuskorotuksia. Vuonna 2028 on 1.2.2028 sovittu kehittämisohjelmaerä 1,00 %. Koska sopimuskausi päättyy 29.2.2028, voi vuodelle 2028 lisäksi muita sopimuskorotuksia, joiden suuruus selvinnee alkuvuonna 2028. Menojen arviointi voidaan pääosin tehdä arvioimalla yleistä menotason muutosta ja tärkeimpänä kustannuseränä palkkoja.

3 KUNNANHALLITUKSEN OHJEET TALOUSARVION LAATIMISEKSI

3.1 KÄYTTÖTALOUS

Talousarvion 2027 vertailukohtana on käyttötalouden osalta talousarvion 2026 taso, ja talousarviota on arvioitava myös suhteessa vuoden 2025 tilinpäätökseen sekä vuoden 2026 puolivuositoteumaan.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava seuraavien ohjeistusten mukaisesti:

- **Kunnanhallitus antaa talousarvion laadinnalle raamin siten, että kustannukset eivät voi nousta talousarvioon 2026 nähden.**
- Tavoitteena vuodelle 2027 on ylijäämäinen tilinpäätös.
- **Talouden kehityksen mallinnuksen perusteella kunnan talousarvio ja taloussuunnitelma tulevat painumaan alijäämäisiksi. Tästä syystä toimialojen tulee tehdä talouden tasapainottamistoimia vuodelle 2027. Vaikka toiminnasta johtuen talouteen vaikuttaminen olisi vaikeaa (esim. lukuvuosityrmi), tulee talouden tasapainottamistoimet huomioida jo tässä vaiheessa lukuvuoteen tai toimintakauteen 2027–2028 liittyen.**
- Valtionosuudet ja verotulot arvioidaan Kuntaliiton laskelmiin pohjautuen, mutta niitä tarkennetaan käytettävissä olevilla tiedoilla esim. OKM:n valtionosuuksien osalta.
- Toimintatuottojen arvioidaan kasvavan trendinomaisesti 2 %. Tulot tulee arvioida realistisesti asiakasmaksuihin perustuen. Taksat tulee tarkistaa ja pitää ajan tasalla.
- Vuonna 2027 palkkakustannusten nousuun varaudutaan sopimuskorotusten mukaisesti ja vuosille 2028–2029 palkkakustannusten nousuksi arvioidaan 2,5 %. Kustannusten kasvun hillitsemiseksi jokaisen rekrytoinnin välttämättömyys on arvioitava tapauskohtaisesti.
- Kaikki kustannukset on arvioitava talousarviota laadittaessa suhteessa todellisiin kustannuksiin eikä kaavamaisia korotuksia tule käyttää.
- Kaikki vertailuvuoteen 2026 nähden uudet tuote- ja palveluhankinnat sekä investoinnit on arvioitava tapauskohtaisesti ja huolellisesti.
- Tulosalueiden sitovien tavoitteiden tulee pohjautua kuntastrategiaan. Tavoitteista ja mittareista on ohjeistettu tarkemmin luvussa 4.
- Osallistuvaa budjetointia jatketaan vuonna 2027, määrärahaksi tulee varata 10 000 euroa.
- Kunnalla käytettävissä olevat testamenttivarat tulee huomioida, milloin se on testamentin käyttötarkoituksen puolesta mahdollista.

MENOT

Koska talouden näkymä vuodelle 2027 ja suunnitelmavuosille 2028 ja 2029 on heikko, tulee toimialoilla pyrkiä hillitsemään kustannusten kasvua. Uusia kustannuksia vuosiin 2025 (tilinpäätös) ja 2026 (talousarvio) nähden tulee välttää.

Vuoden 2027 lopulliset henkilösivukulut vahvistetaan vuoden 2026 lopulla. Henkilösivukuluja arvioitaessa käytetään Kuntaliiton ja Kevan ennakkotietoja. Eläkemaksujen budjetoinnissa työnantajan maksuissa käytetään arviona 17,28 % ja muissa sivukuluissa 3,61 %.

TULOT

Palvelun tai tuotteen hintaan vaikuttavat tulot huomioidaan palvelun tai tuotteen hintoja laskettaessa vähentävänä eränä. Tällaisia tuloja voivat olla esimerkiksi työllistämistuki, sv- ja tapaturmakorvaukset, oppisopimuskoulutuskorvaukset, Kela-korvaus työterveyshuoltoon, Kelan koulumatkatuki, muut suoraan tuotteen hintaan vaikuttavat tuet ja avustukset. Ulkopuolisille palvelunostajille ja kuntakonsernin yhtiöille myytävät palvelut hinnoitellaan suoriteperusteisesti.

3.2 INVESTOINNIT

Urheilutalon rakentaminen nostaa kunnan investointitasoa vuosina 2026 ja 2027. Rakennusaikataulu on tarkentunut siten, että kustannukset painottuvat jo vuodelle 2026. Lukion peruskorjaus on jaksotettu jatkumaan suunnitelmakauden ajan. Jätevesiratkaisuihin liittyvät investoinnit ovat alkamassa suunnitelmakaudella.

Suunnitelmakaudelle 2027–2029 ei lähtökohtaisesti oteta uusia investointikohteita, ellei kohteen toteuttaminen paranna merkittävästi kunnan toiminnan ja tilojenkäytön tehokkuutta, tuota positiivista tulovirtaa (elinkeinoelämää tukevat hankkeet) tai ole toiminnan jatkuvuuden tai järjestämisen kannalta välttämätön.

3.3 RAHOITUSLASKELMA

Suunniteltujen investointien perusteella on odotettavissa, että kunnan lainamäärä on suunnitelmakaudella kasvava. Edellä määritellyjä käyttötalouden ja investointien taloudellisia raameja noudattamalla pyritään kuitenkin hillitsemään nettovelan kasvumäärää. Nettovelkaa hillitään sillä, että tiedossa olevien isojen investointien lisäksi pienempiä investointeja ei tehdä suunnitelmakauden aikana mikäli investoinnit eivät ole välttämättömiä tai mikäli niille ei ole laskettavissa kannattavuutta.

4 TALOUSARVION RAKENNE JA SISÄLTÖ

Talousarvion rakenne noudattaa soveltuvin osin Kuntaliiton mallia (Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio ja -suunnitelma, 5. uudistettu painos, Suomen Kuntaliitto, 2022). Vuoden 2027 talousarvioon sisällytetään ensimmäistä kertaa ilmastobudjetointi. Muilta osin talousarvion rakenteeseen ja sisältöön ei ole tehty olennaisia muutoksia. Talousarvion rakenne noudattaa alla kuvattua rakennetta.

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Katsauksessa esitellään kunnanjohtajan näkemys toiminnasta ja taloudesta tulevalla tilikaudella.

YLEISPERUSTELUT

Yleisperusteluilla taustoitetaan talousarviota ja -suunnitelmaa. Siinä esitetään keskeisimmät suunnitelun perusteet, kuten kuntastrategia ja toimintaympäristön kehitys Kuntaliiton malliin pohjautuen. Yleisperusteluihin sisältyy uutena osiona ilmastobudjetointi.

KÄYTTÖTALOUS

Käyttötalousoosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot. Käyttötalousoosa jakautuu kolmeen toimialaan, joista esitetään tulosalueittain (sitova taso) seuraavat tiedot:

1. Palvelusuunnitelma (sanallinen)
Palvelusuunnitelmassa esitetään lyhyesti tulosalueen toiminta ja tarkoitus, jotka on johdettu kuntastrategiasta.
2. Vastuuhenkilö(t) (sanallinen)
Ilmoitetaan tulosalueen vastuuhenkilö(t), joka vastaa tulosalueen tai yksiköiden toiminnasta sisältäen mm. raportoinnin kunnanhallitukselle ja valtuustolle.
3. Määrärahataulukko (taulukko)
Taulukossa esitetään toimintatuotot ja -kulut ja toimintakate (sitova taso) sekä informatiivisina poistot ja arvonalentumiset, ja lopuksi ali- tai ylijäämä.
4. Sitovat tavoitteet (tekstitalukko)
Sitovien tavoitteiden tarkoitus on ylläpitää ja kehittää tulosalueen toimintaa. Tulosalueelle asetetaan 1–3 sitovaa tavoitetta, joiden tulee pohjautua kuntastrategiaan ja joiden tulee olla realistisia, konkreettisia ja mitattavia. Määräraha tai siinä pysyminen tai lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen eivät ole kuntalain tarkoittamia tavoitteita.
5. Keinot ja toimenpiteet (tekstitalukko)
Keinoissa ja toimenpiteissä kuvataan, miten asetetut tavoitteet saavutetaan. Toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että tulosalueen henkilöstö voi toteuttaa ne itse tai yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden ja tarvittaessa ostopalveluiden kanssa, ja siten vaikuttaa tavoitteiden toteutumiseen.
6. Mittarit ja mahdolliset tunnusluvut (tekstitalukko)
Tavoitteiden on oltava laadullisesti ja/tai määrällisesti mitattavia. Mittari voi olla olennaisesti toimintaa kuvaava tunnusluku tai muu tavoitetta varten asetettu toiminnallinen ja/tai taloudellinen mittari. Mittareita asetettaessa on hyvä huomioida mittariin pohjautuva toteumaraportointi osavuosisiraporteissa.
7. Keskeiset toiminnalliset ja taloudelliset riskit (sanallinen)
Arvioidaan mahdollisimman monipuolisesta tulosalueen keskeisimmät riskit toiminnan järjestämisen ja tavoitteiden saavuttamisen osalta, sekä riskeihin varautuminen. Riskiarviota päivitetään osavuosisiraporteissa neljännesvuosittain.
8. Perustelut (sanallinen)
Perusteluissa kerrotaan olennaiset tiedot tulosalueen talousarviosta, toiminnasta ja riskiarviosta sekä tiedot mahdollisista muutoksista tulosalueen toiminnassa. Riskien toteumaa tarkastellaan osavuosisiraporteissa neljännesvuosittain.

TULOSLASKELMA

Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo- ja meno-erien riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin sekä esitetään keskeiset tunnusluvut. Kokonaistalouslaskelma, joissa on huomioitu kunta ja vesihuoltolaitos, laaditaan suosituksen mukaisesti.

INVESTOINNIT

Investointiosaan budjetoidaan pitkävaikutteiset käyttöomaisuushankinnat, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Investointien alaraja on 15 000 euroa. Jos tilikauden aikana hanke jää alle investointirajan, tulee tehdä talousarvionmuutos määrärahojen siirtämiseksi käyttötalousosaan.

Investointiosaan kuuluvat peruskorjaukset ja uuden rakentaminen. Yksittäiset kunnossapitotyöt kuuluvat käyttötalouteen myös ylittäessään 15 000 euroa. Kunnossapito tarkoittaa korjaamista alkupe-
räiseen kuntoon ja peruskorjaus korjaamista alkuperäistä parempaan kuntoon.

Investointiosa jakaantuu hankeryhmiin, jotka ovat valtuustoon nähden sitovia nettoperusteisesti. Periaatteena on kuitenkin, että yksittäisen hankkeen nettoperusteisen määrärahan ylitys ei saa estää toisen saman hankeryhmän hankkeen toteuttamista suunnitellun kustannusarvion mukaisesti. Näin ollen hankekohtaiset määrarahat ohjaavat investointien toteuttamista, mutta hankeryhmän sisällä

voidaan tehdä määrärahasiirtoja, mikäli jokin saman hankeryhmän hanke toteutuu merkittävästi arvioituna pienempänä. Investointiosassa esitetään myös suunnitelmavuosien 2028–2029 hankkeet.

Investoinneista tehdään aina tarveselvitys, joka perustuu toimialan ja kunnan palvelustrategiaan. Tarveselvityksessä toimiala perustelee investoinnin tarpeen ja ilmoittaa onko kyseessä esim. palvelutuotannon määrän lisäys, palvelukyvyn parantaminen, tuotannon tehostaminen tms. Tekninen toimi avustaa tarvittaessa tarveselvityksen laadinnassa.

Mikäli ao. lautakunta hyväksyy tarveselvityksen mukaisen investoinnin tarpeelliseksi, laaditaan yli 100 000 euron rakennusinvestoinneista hankesuunnitelma. Hankesuunnitelman perusteella laaditaan mm. tarkempi kustannusarvio.

RAHOITUSLASKELMA

Rahoitusosassa esitetään yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö ja se laaditaan vähennyslaskukaavan muodossa. Välisummana esitetään toiminnan ja investointien rahavirta. Rahoitusosan yhteydessä esitetään toiminnan ja investointien rahoitusta mittaavat tunnusluvut.

LIITTEET

Talousarviossa esitetään liitteitä tarvittaessa.